

Naantalia syvällisesti

Kari Uotila (toim.): Naantalin luostarin rannassa – arkipäivää Naantalin luostarissa ja sen liepeillä. Stranden vid Nändendals kloster – vardagen i klostret och dess omgivning. Kåkenhus- kirjat nro 3. Naantalin museo, Naantalin seurakunta, Vallis Gratiae -yhdistys ry & Muuritutkimus ky 2011. 336 s.

Birgittalaisluostarin historiaa on tutkittu Suomessa laajalti. Varsinkin Pyhän Birgitan juhluvuoden 2003 jälkeen on ilmestynyt run-

saasti uutta ja laadukasta tutkimusta historian ja arkeologian alalta. Mainittakoon Marko Lambergin tutkimus birgittalaisveli Jöns Buddesta¹ tai Tuomas Heikkilän työryhmän² fragmenttitutkimukseen liittyvät teokset ja artikkelit, joissa etsitään luostarin kirjaston rippeitä ja valaistaan keskiajan ja uuden ajan alun Suomen kirjallistumisen historiaa.

Turun yliopiston tutkimusryhmän laajat arkeologiset tutkimukset Naantalın luostarikirkossa 1990-luvulta alkaen ja sen pohjoispuolella 2000-luvulla ovat vihdoinkin saaneet kaivatun synteesinsä. Jo vuonna 2003 kirkkorakennukseen ja kaupunkiin liittyneet tutkimukset ilmestyivät hienossa *Vallis Gratiae* -kirjassa³, mutta nyt myös Turun yliopiston ulkopuolella toimivat asiantuntijat ovat saaneet tilaisuuden julkistaa lisäyksiä luostaria koskevaan tutkimukseen. Kirja täydentää erinomaisesti aikaisempaa tutkimustietoa birgittalaisluostarin elämästä.

Kun arkeologiset kenttämenetelmät ovat monipuolistuneet ja poikkeusteollinen lähestymistapa on tuonut esiin uusia kysymyksiä, myös kiinnostus menneiden ihmisten arkeen on lisääntynyt – tai ehkä juuri siksi mennyttä arkea on nykyään mahdollista tavoittaa edes jossain määrin. Tiheämpi seula antaa yhä enemmän informaatiota myös tästä aiheesta.

On tärkeää, että Naantalın luostarin historiaa seulovala teos on julkaistu suomeksi ja ruotsiksi. Kes-

kiajantutkimusta on Pohjoismaissa mahdotonta tehdä vain suomeksi, ja myös skandinaavisen yleisön on tarpeen tietää uusimmat käsityksemme yhteisestä historiastamme – etenkin siksi, että Suomessa on tällä hetkellä meneillään hyvin elinvoimainen keskiajantutkimuksen aalto ja täällä on etevii historiallisen arkeologian taitajia. Birgitta-tutkimuksella on Ruotsissa edelleen vankka pohja, joten uuden tutkimustiedon julkaiseminen ruotsiksi on varma tae sille, että sitä luetaan. Nyt arvioitavan teoksen ovat yhdessä julkaisseet Naantalın museo ja Vallis Gratiae -seura, mikä on osoitus yhteistyöstä eri muisti- ja tutkimusorganisaatioiden välillä.

Kirjassa on runsas kuvitus ja hyvin kirjoitetut kuvatekstit. Etenkin karttapiirroksot ja vanhat kartat on tuotu havainnollisesti esille ja selitetty monisanaisesti – nämä lähteet hän edustavat myös eräänlaisia kerrostumia niistä käsityksistä, mitä luostarin jäännöksistä on ollut. Kaivauskuvissa ovat esillä myös kaivajat ja tutkijat, kuten varhaisemmassa tutkimuksessa oli tapana. Mutta oli sellainenkin aika, jolloin alueet tuli ”puhdistaa” kuvausta varten, eikä tutkimusavustaja saanut vilahtakaan kuvissa. Tästä on onneksi taas luovuttu – ihmisen hän toimii vallan mainiosti mittatikkuna maastossa. Lisäksi saamme lisätietoja siitä, miten itse tutkimusta tehtiin ja ennen kaikkea ketkä sitä tekivät.

Kirja on muodoltaan antologia, jonka monissa poikkeusteollisissa artikkeleissa tuodaan mielenkiintoisesti esiin erilaisia näkemyksiä Naantalın luostarista. Teos on jaettu neljään osioon, joista ensimmäinen käsittelee tutkimushistoriaa, toinen peilaa luostarin henkistä kulttuuria historiallisessa valossa, kolmas valottaa taloushistoriallisia näkökulmia ja neljäs taas paljastaa uusia tulkintoja luostarin arjesta ja materiaalisesta kulttuurista viimeisten arkeologisten kaivausten

annin samoin kuin erilaisten luonnontieteellisten lähestymistapojen avulla.

Teoksen monista ansiokkaista artikkeleista mainittakoon Terhi Kivistön pieni tutkimus taitelija Augusta Granbergin kiinnostuksesta luostarijäännöksiin ja arkeologiaan 1800- ja 1900-luvun taitteessa. Kirsi Salonen tarkentaa ja korjaa vanhoja käsityksiä siitä, mikä oli Maskun seurakunnan asema suhteessa luostariin 1400-luvulla ja myöhemmin. Marko Lambergin yleisesitys sukupuolirooleista ja elämästä muurien sisäpuolella on oiva yhteenveto hänen omasta laajemmasta tutkimuksestaan. Terttu Lempiäisen artikkeli käsittelee ruoka-, lääke- ja muihin tarkoituksiin käytettyjä kasveja, joista on löytynyt jälkiä Naantalın luostarin ja kaupungin alueelta. Auli Tourunen ja Kristiina Mannermaa analysoivat eläinluuaineistoja. Janne Harjulan artikkeli kirjoihin ja kirjoittamiseen liittyvän esineistön tutkimuksesta ja muutaman kirjalliseen kulttuuriin liittyvän esineen tulkintoista täydentää olemassa olevaa tutkimusta Naantalın luostarin ja yleensä Suomen kirjallisen kulttuurin vaiheista. Kirjan pedagoginen ote näkyy hyvin osioissa, joissa nykyarkeologian luonnontieteelliset menetelmät selitetään lyhyesti tulkintojen taustana. Kirja toimii oppimateriaalina ja kurssikirjallisuutena.

Viimeisessä artikkelissa teoksen toimittaja Kari Uotila käsittelee vanhoja ja uusia tulkintoja luostarirakennusten rakentamisen ajoittamisesta. Erityisen kiinnostavaa on, että artikkelissa kyseenalaistetaan ajoitusta ja ehdotetaan, että esimerkiksi kylmennyt ilmasto mahdollisesti vaikutti siihen, ettei muuraaminen sujunut yhtä nopeasti kuin myöhemmin on tulkittu. Puu-lustoaajotukset antavat tässä mielenkiintoisen lisän aikaisempaan keskusteluun. Tämä on ollut hyvin merkittävä kysymys ja tutkimusaihe kautta aikojen ja on sitä edel-

1. Marko Lamberg (2007) *Jöns Budden. Birgittalaisveli ja hänen teoksen.* SKS:n toimituksia 1115, Helsinki.
 2. Tuomas Heikkilä (toim.) (2010) *Kirjallinen kulttuuri keskiajan Suomessa.* Historiallisia tutkimuksia 254. SKS, Helsinki. Ryhmän jäsenien artikkeleita esim. *Historisk Tidskrift för Finland* 3/2008.
 3. Kari Uotila, K. Lehtonen & Carita Tulkki (toim.) (2003) *Vallis Gratiae 1443–1648 – Arkeologisia tutkimuksia Naantalissa.* Turku.

leen. Olisin toivonut myös enemmän vertailua esimerkiksi Piritan luostarin arkeologisiin tutkimuksiin ja löytöaineistoon yleensä. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten tutkimusta voi laajentaa. Lähdeaineistoa on valtavan paljon ja sitä varmasti tutkitaan vielä kauan.

Naantalin Nunnamäki on askarruttanut tutkijoita siitä saakka, kun arkeologinen tutkimus alkoi Suomessa 1800-luvulla. Paikkaa voisi kutsua Suomen historiallisen arkeologian kehdoksi, josta aika ajoin on ammennettu tietoa keskiajan Suomesta ja jonka avulla on aika ajoin täydennetty historiakuvaamme. Kysymys raunioiden paljastamisesta palaa silloin tällöin keskusteluun, mutta mikäli emme kaiva kaikkea nyt, säilyy tekemistä ja löytöjä myös jälkipolville – näin on ajateltu tähän asti, ja ehkä se on terve ajatus.

– EVA AHL-WARIS